

2024-05-13

Handläggare: Åke Nilsson

Ju2023/00655

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.da@regeringskansliet.se

Regeringen

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

RSMH:s yttrande över Domstolsverkets promemoria *Muntlig förhandling i allmän förvaltningsdomstol* (DOV 2023/268)

RSMH organiserar sedan 1967, på demokratisk grund, människor med olika former av psykisk ohälsa. Många av våra medlemmar är personer som har eller har haft en långvarig och allvarlig psykisk ohälsa, inte sällan i kombination med olika psykiska funktionsnedsättningar eller skadligt bruk och beroende. Av dessa finns ett antal som - på gott och ont - har erfarenhet av förhandling i förvaltningsdomstol; inte minst i så kallade LPT-mål. **RSMH är en av Funktionsrätt Sveriges (remissinstans nr 5) medlemsorganisationer** och noterar att något gemensamt yttrande genom paraplyorganisationen Funktionsrätt Sverige inte planeras att tillsändas regeringen. **RSMH önskar då särskilt tillägga och understryka nedanstående** utifrån våra medlemmars aggregerade erfarenheter och perspektiv som medborgare med psykisk ohälsa i bagaget och utmaningar i att tillvarata sin rätt i domstol.

Yttrandets Innehåll

BAKGRUND	1
Inledning.....	1
Promemorians förslag	2

BAKGRUND

Inledning

RSMH är religiöst och partipolitiskt neutralt och verkar aktivt för att motverka utanförskap och diskriminering. Det måste vara lätt att göra och få rätt också för människor med funktionsnedsättningar och psykisk ohälsa. Inte minst om den psykiska hälsan varierar kraftigt över i tid genom så kallade skov eller av andra orsaker.

RSMH är en rättighetsrörelse som vill förbättra livsvillkoren för personer med psykisk och social ohälsa och hur vård, omsorg och samhällsservice bäst utformas för att möta våra medlemmars behov. Målet är att de ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter som andra. Grunden för RSMH:s opinionsarbete är att påverka så att fler får möjlighet till åter-

hämtning från psykisk ohälsa, tillgång till arbete och sina behov av god vård och samhällsin-satser tillgodosedda. I denna utveckling spelar de egnerfarnas kunskap, levda erfarenhet och kompetens en central roll, såväl som ett nödvändigt bidrag till den evidensbaserade praktiken.

Brister i tillgänglighet och kvalitet för psykiatrisk vård har av RSMH lyfts i mer än ett halvt århundrade som en förklaringsnyckel till onödigt institutionellt tvång. RSMH är av den meningen att en bättre vård leder till mindre tvång och att tvång i alltför hög grad tillgrips på grund av dagens systembrister än ursprungliga individuella behov och förutsättningar för människor att tillgodogöra sig psykiatrisk vård. RSMH:s erfarenheter säger att ett rikt vård-innehåll, tillgängliga alternativ och en vård av god kvalitet drastiskt minskar behovet av tvångsvård och tvångsåtgärder. Att få bort tvånget (såväl tvångsbegränsning i form av inlå-sning som personvård och tvångsbehandling) inom den psykiatriska vården är centralt för RSMH. Att bli utsatt för våld och hållas inlåst är inte bara kränkande det riskerar också i hög grad att ytterligare försämra den psykiska hälsan. Dessutom påverkar det människors förtro-ende för samhället och viljan att ta emot vård frivilligt i framtiden. När samhället överväger att tillgripa tvång mot människor med psykisk ohälsa, skadligt bruk eller barn är det viktigt att man säkerställer högsta möjliga förutsättningar för en god rättssäkerhet.

Promemorians förslag

Processer där frågor om tvång prövas av förvaltningsdomstol i Sverige framstår inte alltid som optimal från RSMH:s medlemmars perspektiv även om exempelvis huvudregeln om muntlig förhandling i tvångsmål (psykiatrisk vård, vård vid skadligt bruk, vård av unga, etc.) är en sund grundbult för rättssäkerheten som JO slagit vakt om tidigt (JO:s beslut den 26 januari 1999, dnr 2138–1999). Att kommunikationsprincipen sedan inte alltid hanterats kor-rekt utifrån patientens rätt går om inte annat att utläsa av JO:s beslut den 19 februari 2002, dnr 280–2002. Något som RSMH med flera lyft utan större gehör hitintills är de snålt an-slagna ersättningstimmar för offentliga biträden för den som är föremål för rättslig prövning av tvångsvård i Sverige vilket underminerar syftet med artikel 6.3 i Europeiska konvention-en om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna om rätt till re-presentation som en del i rätten till en rättvis rättegång.

Att såsom i myndighetspromemorian föreslå inskränkningar i rätten till muntlig förhandling i högre rätt, menar RSMH, borde dock ha föregåtts av en bredare offentlig utredning i närtid med tanke på vikten av hänsyn till de berörda individernas rättssäkerhet och skydd för den personliga integriteten vid ljud- och bilddokumentation av förhandlingar i förvaltningsrätt per arbetsgruppens förslag i detta PM (GDPR). Någon problematisering utifrån Barnkon-ventionen presenteras heller inte i den sparsmakade motiveringen till det framlagda försla-get. För många medlemmar i RSMH är det i sig en skrämmande upplevelse att vara föremål för en process i förvaltningsdomstol och att tillvarata sin rätt till muntlig förhandling att där-utöver vara tvungen att tåla att bli inspelad med ljud och bild i underrätten höjer ribban ytter-ligare för stressreaktioner till förfång för att aktivt delta och värna sin rätt. Att sedan kam-marrätten själv kan välja en ”burkad” presentation från förvaltningsrätten istället för att höra individer av kött och blod in situ sätter ytterligare press på kammarrättens eget utrednings-ansvar om förslaget blir verklighet.

RSMH motsätter sig inte nödvändigtvis förslaget att rätten till muntlig förhandling i kam-marrätt tas bort ur speciallagstiftningen och primärt framgent regleras i § 9 i Förvaltnings-

processlagen per se, men menar att mer utförlig utredning krävs för att underbygga denna typ av reformförslag. Inte minst från ett barnperspektiv och utifrån de integritetsaspekter den föreslagna dokumentationen i underrätt nuvarande förslag tangerar.

RSMH avstyrker med andra ord att förslaget i detta snabbspår går till implementering utan ytterligare konsekvensutredning.

Riksförbundet för Social och Mental hälsa

Jenny Wetterling
Intressepolitisk talesperson RSMH

Tore Hansson
Förbundsordförande

Selene Cortes
Kanslichef

CC: Funktionsrätt Sverige
Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH